

12-14 Yaş Futbolcuların Antrenörlerinden Algıladıkları Ve Tercih Ettikleri Lider Davranışları İle İlgili Sporcu Tatmini

ÖZET

Bu çalışma Bank Asya 1. Futbol Ligi ve 2. Lig B kategorisinde alt yapı akademi takımlarında futbol oynayan sporcuların antrenörlerinden algıladıkları lider davranışları tercih ettikleri lider davranışları arasındaki farkı sporcuların kendi görüşleri çerçevesinde tespit etmek ve sporcunun aldığı tatmin ile (tatmin düzeyi ile) lider davranışı arasındaki ilişkiyi belirleme amacına yöneliktir. Veri elde etme aracı olarak Chelladurai'nin Sporda Liderlik Ölçeği ve Sporcu Tatmin Anketi uygulanmıştır. Lider davranışı beş alt boyut ile, Sporcu Tatmini 7 alt boyutu ile değerlendirilmiştir. Araştırmada futbolcunun oynamış olduğu mevki, yaşı, eğitim durumu, antrenörüyle birlikte çalışma süresi ve antrenörün yaşına göre de bulgular değerlendirilmiştir. Verileri SPSS paket kullanılarak analiz edilmiş, frekans, t testi, korelasyon ve ANOVA testi yapılmıştır.

Araştırmaya Bank Asya 1. Futbol Ligi ve 2. Lig B kategorisinde alt yapı akademi takımlarında futbol oynayan 107 sporcu katılmıştır. Sporcuların 31'i defans, 42'i ortasaha, 25'i hücum ve 9'ü kaleci olarak görev yapmaktadır. Sonuç olarak; antrenörlerinde algıladıkları lider davranışı ile tercih ettikleri lider davranışlarının 2 alt boyutu, otokratik davranış ve demokratik davranış da farklılığa rastlanmıştır. Sporcuların görüşlerine bakıldığında mevcut olandan daha fazla demokratik davranış ve otokratik davranışı tercih etmektedirler. Araştırmada antrenör özellikleri kriter olarak alındığında algılanan ve tercih edilen lider davranışları ve tatmin arasında fark görülmezken, sporcu niteliklerine bağlı olarak tercih ettikleri lider davranışları arasında farklılığa rastlanmıştır.

Anahtar Kelimeler: Antrenör, Futbol, Liderlik, Sporcu Tatmini

ABSTRACT

12-14 Age Range Football Players Satisfaction On The Perceived And Preferred With The Leader Behaviors Of Their Coaches

This study is intended to state the difference between the preferred leadership behaviours and those as perceived by the players of coaches of the Bank Asya Football 1. League and 2. League B category. It is also intended to determine the relationship between the satisfaction level of the athletes and the leadership behaviour of the coaches. To provide data, both Athletic Satisfaction Questionnaire (ASQ) and Leadership Scale for Sports (LSS) of Chelladurai have been applied. The research evaluates the leadership behaviour in 5 different aspects and the athletes' satisfaction in 7 different aspects. The data has been evaluated with the help of SPSS program and Frequency T Test, correlation, multi regression and ANOVA analysis have been applied.

There were 85 defensive, 101 middle field, 45 offensive players and 32 goal keepers. 107 soccer players from the Turkish Bank Asya Football 1. League have participated in the research. They were. 31 defensive, 42 middle field, 25 offensive players and 9 goal-keepers. Under the light of the athlete's qualities, certain differences in the aspects of autocratic behaviour and democratic behaviour have been found in the perceived leadership behaviour, whereas in the aspects of autocratic behaviour, positive feedback and social support in the preferred one. A distinction between the democratic and autocratic behaviour aspects has been observed.

Key Words: Coach, Soccer, Leadership, Athlete, Satisfaction

**Ayşe Türksoy
Türker Şarkıcı***

*İstanbul Üniversitesi Beden
Eğitimi ve Spor Yüksekokulu
* İstanbul Spor Kulübü*

İletişim Adresi

*Ayşe Türksoy
İstanbul Üniversitesi
Beden Eğitimi ve
Spor Yüksekokulu
Avcılar / İstanbul
Telefon
0212 473 7070 / 18750*

GİRİŞ

İster futbol, ister iş hayatı olsun ekibin kimyasını belirleyen liderdir (7). Spor kulüplerinde de performans ve başarının mimarı, takımda ileriye dönük stratejileri planlayan ve bu hedeflere ulaşabilmek için kendisine özgü yöntemler kullanan antrenörden başkası değildir (4).

Takımın başarısını etkileyen yollardan biri de takımın iyi yönetilmesinden geçmektedir ve bir futbol takımının iyi bir şekilde yönetilmesinde antrenörlerin sahip olması gereken bazı temel nitelikler vardır. Bunlar, futbolcularla iletişim kurmak veya futbolcular arasındaki iletişimi sağlamak, antrenörün kendi oyun felsefesinin ve oyun mantığının benimsetilmesi çerçevesi içindeki bilgilerdir. Böylece bir takımın başarılı yönetimi mümkün olacak ve sonunda da sportif başarı ortaya çıkacaktır. Antrenör sporcularının tercihlerini, isteklerini, durumunun gerekliliğini bilmek ve değerlendirmek zorundadır (2,5).

Günümüzde başarılı futbol oyuncularıyla çalışan futbol antrenörlerinin sahip oldukları liderlik davranış tiplerini bilmeleri, sporcuları, sporcularını anlamaları ve takım içinde çatışma yaşanmaması açısından önemlidir. Bu nedenle de antrenörlerin kendilerini sürekli geliştirmesi, çağın yeniliklerine uyum sağlaması gerekmektedir. Böylece hem kendileri hem de takım, kulüp için önemli faydalar sağlamış olacaklardır (6).

MATERYAL VE METOD

Araştırmada Türkiye Bak Asya 1. Futbol Ligi ve 2. Lig B kategorisinde altyapı akademi takımlarında futbol oynayan 107 sporcunun antrenörlerin de tercih ettikleri lider davranışı ile liderin gösterdiği gerçek davranış ölçmek için P. Chelladurai'nin (LSS) ile Riemer ve Chelladurai'nin sporcu tatmini (ASQ) anketleri kullanılmıştır. Araştırma beş boyut açısından ölçülen lider davranışını şunlardır; antrenman ve eğitim, demokratik davranış, otokratik davranış, sosyal destek ve pozitif geri bildirimdir. Araştırmamızda sporcu tatmininin değerlendirilen 7 alt boyutu şunlardır; kişisel performanstan, takım performansından, stratejiden, kişisel davranıştan, eğitim ve antrenmandan, takım bütünlüğünden ve akademik destek hizmetlerinden tatmindir.

Likert ölçeğine göre oluşturulmuş olan anketlerin sorularının verileri SPSS paket kullanılarak analiz edilmiş, frekans, t testi, korelasyon ve ANOVA testi yapılmıştır. İstatistik işlemlerin manidarlığı $P < 0,05$ düzeyinde test edilmiştir

BULGULAR

Türkiye Süper Lig ve 1. Ligde Görev Yapan Sporcuların Ankete Verdikleri Cevaplara İlişkin Tanımlayıcı İstatistikler (Frekans Dağılımları ve Ortalamaları)

Tablo 1. Araştırmaya katılan sporcular ile ilgili tanımlayıcı bilgiler.

Değişkenler	N	%	
Mevki	Defans	31	29,0
	Orta saha	42	39,3
	Hücum	25	23,4
	Kaleci	9	8,4
	11	2	1,9
Yaş	12	21	19,6
	13	27	25,2
	14	57	53,3
	ilkokul	11	4,7
Eğitim Durumu	ortakul	188	77,6
	lise	59	17,8
	Toplam	107	100,0

* $p < 0,05$ ** $p < 0,01$ *** $p < 0,001$

Tablo 1'e göre araştırmaya katılan 107 futbolcunun oynadıkları mevkilerine bakıldığında % 39.3'u orta saha, %29.0 defans, 23.4'ü hücum ve % 8.4'ü ise kaleci olarak görev yaptığı görülmektedir. Futbolcuların yaş durumlarına bakıldığında yoğunluğun %53.3 ile 14 yaş ve bunu %25.2 ile 13 yaş, %19,6 ile 12 yaş ve %1.9 ile 11 yaş izlemektedir. Futbolcuların eğitim durumlarına bakıldığında büyük çoğunluğunu (%77.6) ortaokul yer almaktadır.

Tablo 2. Araştırmaya Katılan Futbolcuların Antrenörleriyle İlgili Bilgiler.

Değişkenler	N	%	
Antrenörlerin Yaşı	21-25	76	71,0
	26-30	31	29,0
Antrenörle Birlikte Çalışma Süreleri	9-12 Ay	107	100,0
Antrenörlük Yaşı	0-2 Yıl	1	,9
	3-5 Yıl	105	98,1
Toplam	6-8 Yıl	1	,9
		107	100

Tablo 2'ye göre antrenörlerin % 71.0'i 21-25 yaş arasında genç antrenörlerdir. Antrenörlerinin % 98.1'i 3-5 yıllık mesleki tecrübeye sahiptir ve sporcular antrenörleriyle 9-12 ay gibi bir süre birlikte çalışmaktadırlar.

Tablo 3. Gerçek Liderlik ve Tercih Edilen Antrenörün Liderlik Davranış Ölçeklerinin Puanları Arasındaki Farkın Tespitine Yönelik "T" Testi Uygulaması Sonuçları.

Değişkenler	Ortalama	N	SD	%	%	
Eğitim ve Antrenman	Algılanan	4,23	107	,51	-,143	,886
	Tercih	4,24	107	,52		
Demokratik Davranış	Algılanan	3,92	107	,68	-2,568	,012*
	Tercih	4,08	107	,62		
Otokratik Davranış	Algılanan	2,71	107	,99	-3,825	,000**
	Tercih	3,07	107	,96		
Sosyal Destek	Algılanan	3,94	107	,59	-1,863	,065
	Tercih	4,03	107	,60		
Pozitif Geri Bildirim	Algılanan	3,97	107	,63	-,785	,434
	Tercih	4,02	107	,64		

Tablo 3'de araştırmaya katılan futbolcuların, antrenörlerinde algıladıkları ve tercih ettikleri liderlik davranış ölçeklerinin, alt boyutlarından elde ettikleri puanları karşılaştırılmıştır. Demokratik davranış ve otokratik davranış alt boyutunun, iki uygulamasından elde edilen puanlar arasında anlamlı farklılık rastlanmıştır ve tercih puanının gerçek puandan daha yüksek olduğu görülmektedir ($p > 0,05$).

Tablo 4'de futbolcuların en yüksek tatmini 4.42 ortalama ile eğitim-antrenman ve takım bütünlüğünden, en düşük tatmini ise 3.99 ile takım performansından aldıkları görülmektedir.

Tablo 4. Sporcu Tatmin anketinden elde edilen puanların ortalama ve standart sapmaları.

Değişkenler	N	En Küçük Değer	En Yüksek Değer	Ortalama X	Std. Sapma
Bireysel performanstan Tatmin	107	2	5	4,26	,642
	107	2	5	3,99	,778
Takım performansından tatmin	107	2	5	4,37	,582
	107	2	5	4,37	,556
Sporcu Tatmini	107	2	5	4,42	,684
	107	2	5	4,42	,684
Eğitim-antrenmandan tatmin	107	2	5	4,42	,684
	107	2	5	4,42	,684
Takım bütünlüğünden tatmin	107	2	5	4,42	,684
	107	2	5	4,04	,836
Akademik destek hizmetlerinden tatmin	107	2	5	4,04	,836

Tablo 5. Sporda Liderlik Ölçeği ve Sporcu Tatmin Ölçeği alt boyut puanlarının oynanan mevkiye göre ortalama, standart sapma ve ANOVA sonuçları

	Mevki	N	X	SD	F	P
		31	4,38	,40		
Tercih Edilen	Defans	42	4,13	,58		
Lider Davranışı	Orta Saha	25	4,36	,42	4,180	,008
Eğitim Ve	Hücum	9	3,81	,50		
Antrenman	Kaleci	107	4,23	,52		
	Total					

Tablo 5'de futbolcunun oynadığı mevki kriter alındığında antrenöründe tercih ettiği lider davranışında eğitim ve antrenman alt boyutunda anlamlı farklılığa rastlanmıştır. Bu farklılık defans ile kaleci arasında ve kaleci ile hücum oyuncularları arasındadır.

Tablo 6. Antrenörün Algılanan Gerçek Liderlik Davranış Ölçeği alt boyut puanlarının Sporcuların Eğitim Durumuna göre.

	Eğitim Durumu	N	X	SD	F	P
Algılanan Lider	İlkokul	5	2,48	,72		
Davranışı	Ortaokul	83	2,60	,95	3,14	,047
(Otokratik	Lise	19	3,21	1,10		
Davranış)	Total	107	2,71	,99		
	İlkokul	5	2,48	,72		

Futbolcunun eğitim durumu kriter alındığında antrenöründe algıladığı gerçek liderlik davranışının otokratik davranış boyutunda farklılığa rastlanmıştır. Bu farklılık ortaokul ve lise öğrencileri arasındadır.

TARTIŞMA VE SONUÇ

Türkiye'de Bank Asya 1. Lig ve 2.Lig B kategorisinde altyapı akademi gruplarında mücadele eden futbolcuların antrenörlerinde algıladıkları gerçek lider davranışları ile tercih ettikleri lider davranışları arasındaki farkı sporcuların kendi görüşleri içerisinde tespit etmek ve sporcunun tatmin düzeyinin lider davranışı arasındaki ilişki uyumunun araştırılmasında öncelikle frekans analizi değerlendirilmesi yapılmıştır. Futbolcuların antrenörlerinde algıladıkları gerçek liderlik tarzları ile tercih ettikleri lider tarzları arasındaki ilişkiye bakılması için T Testi, algılanan ve tercih edilen liderlik ile sporcu tatmininin her birinin birbiri arasındaki ilişkiye incelemek için korelasyon, daha sonra futbolcuların ve antrenörün özelliklerine göre gerçek liderlik davranışı ve tatmin durumlarının nasıl etkilendiğini belirlemek için ANOVA testi uygulanmıştır.

Sporcunun oynadığı mevkisine bakıldığında % 39.3'ü orta saha, %29'u defans, % 23.4'ü hücum ve % 8.4'ünün kaleci olduğu belirlenmiştir. Sporcuların % 53.3'nün 14 yaşında olduğu ve alt yaş basamaklarına inildiğinde görev yapan sporcu sayısının azaldığı görülmektedir. Eğitim durumlarına bakıldığında %77.6'i ortaokul mezundur.

Antrenörlerin yaşlarına bakıldığında %71.0'i 21-25 yaşları arasında olduğu ve Bank Asya 1.Ligi ve 2.Lig B kategorisinde kulüplerde çalışan 30 yaş üstünde antrenöre rastlanmamıştır. Antrenörlük deneyimleri ise 3-5 yıl arasında değişmektedir. Bu sonuç itibarıyla bu liglerdeki kulüplerde antrenör olarak görev yapabilmenin çok fazla deneyim ve kariyer gerektirmediği bu nedenle de çok genç antrenörlerin görev yaptığını söylemek mümkündür. Yaptığımız bir diğer araştırmada Süper ligde görev yapan antrenörlerin teknik direktörlük yaşlarına bakıldı-

ğında ise genellikle 6 yıl ve üstü deneyime sahip oldukları görülmüştür (9).

Araştırmamızda futbolcuların antrenörlerinde algıladıkları gerçek liderlik davranışı ile tercih ettikleri liderlik davranışları karşılaştırılmış ve demokratik davranış ve otokratik davranış boyutlarında farklılığa rastlanmıştır. Futbolcular antrenörlerinden mevcut durumdan daha fazla demokratik ve otokratik davranış beklemektedir. Ayrıca antrenörlerden aldıkları sosyal destek, eğitim-antrenman ve pozitif geri bildiriminde ise var olan durumdan memnun oldukları belirlenmiştir. Bu bulgular Tatar'ın Süper Lig ve I. Lig oyuncuları üzerinde yaptığı araştırma sonuçlarıyla örtüşmektedir (8). Körük, amatör futbol antrenörlerinin liderlik davranış tiplerinin ve kullandıkları motivasyon tekniklerinin belirlenmesine yönelik yapmış olduğu çalışmada, amatör futbol antrenörlerinin çoğunluğunun demokratik ağırlıklı durumsal liderlik davranış tipi gösterdiğini tespit etmiştir (6).

Chelladurai ve Carron (1983) anasınıfı, ilk-orta ve yüksek öğrenim seviyesindeki basketbol oyuncularının tercihlerini, ergenlik disiplinini yansıtan bir model olarak düşünmüştür. Bu akımın analizlerinde iki önemli sonuç açığa çıkmıştır. İlk olarak, eğitim ve antrenman için tercih, ilkokuldan liseye kadar ilerleyerek azaldığı ve üniversite düzeyinde artmakta olduğu görülmüştür. İkinci olarak, sosyal destek için tercih, lise düzeyinden üniversite düzeyine kadar ilerleyerek arttığı görülmüştür (3).

Bu çalışmada, futbolcuların tercih edilen lider davranışı ile algıladıkları gerçek lider davranışı ve sporcu tatmin ölçeklerine verdikleri yanıtların, sporcunun yaşına, eğitim durumu, oynadıkları mevkiye göre değerlendirilmesi yapılmış ve şu boyutlarda farklılık belirlenmiştir. Futbolcunun oynadığı mevkiye göre tercih ettikleri lider davranışının eğitim ve antrenman boyutunda farklılık tespit edilmiştir. Defans oyuncularları kalecilere göre antrenörlerinden daha fazla eğitim ve antrenman beklemektedir. Futbolcunun eğitim durumu kriter alındığında ise antrenöründe algıladığı gerçek liderlik davranışının otokratik davranış boyutunda farklılığa rastlanmıştır. Lise öğrencileri ortaokul öğrencilerine göre antrenörlerini daha otokratik olarak algılamaktadır. Genel tercihlerine bakıldığında oyuncular antrenörlerini daha otokratik olarak görmek istediklerini belirtmeleri sebebiyle lise öğrencilerinin bu boyut itibarıyla antrenörlerinden daha memnun oldukları söylenebilir.

Chelladurai, Imamura, Yamaguchi, Oinuma ve Miyauchi (1988) kültür farklılıklarının etkisinin spor liderliğine etkileri üzerinde çalışmıştır. Bu çalışma Japon ve Kanada üniversite seviyesindeki erkek sporcuların lider davranış şekilleri ve anlayışları, liderlik tatminleri ve kişisel kararları arasındaki farkları ve lider davranış ve tatmini arasındaki ilişkiler üzerinde çalışma yapmışlardır. Sonuçlar gösteriyor ki; a) Japon sporcular daha otokratik davranışları ve sosyal desteği tercih ederken, Kanadalı sporcular önemli ölçüde antrenman ve eğitimi tercih etmişlerdir. b) Japon sporcular otokratik davranışları yüksek seviyede algılamakta, Kanadalı sporcular antrenman ve eğitim, demokratik davranış ve pozitif geri dönüşümü yüksek seviyede algılamışlardır (1).

Sporcu tatmini sonuçlarına baktığımızda futbolcular en yüksek tatmini 4.42 ortalama ile eğitim-antrenman ve takım bütünlüğünden, en düşük tatmini ise 3.99 ile takım performansından aldıkları görülmektedir. Genel olarak 7 alt boyuttaki tatmin seviyeleri yüksektir.

Antrenör özellikleri kriter alındığında, futbolcunun antrenöründe algıladığı gerçek liderlik davranışı ile tercih ettiği lider davranışı ve aldığı tatminde anlamlı farklılığa rastlanmazken sporcunun özellikleri dikkate alınarak yapılan analizlerde anlamlı farklılıklara rastlandığı görülmüştür.

Bu bulgular bize 12-14 yaş arası sporcuların liderlik algılamasını ve tatminini değiştirebilecek değişkenin sporcunun kendi niteliklerine bağlı olarak değişiklik gösterebileceği sonucunu ortaya koymaktadır. Bu durum yaşları genellikle 19-30 arasında değişen Süper Lig oyuncularında farklıdır. Liderlik algılamaları ve aldıkları tatmin antrenör özelliklerine bağlı olarak önemli derecede farklılık göstermektedir(9). Yaptığımız çalışma sonucunda 12-14 yaş futbol oyuncularında antrenörünü algılama ve tercih edebilecekleri liderlik davranışları sporcu özelliklerine göre değişiklik gösterebilmektedir.

KAYNAKLAR

1. Chelladurai P., İmamuna H., Yamaguchi Y., Oinuma Y., Miauchi T. (1998). *Sport Leadership in Cross-National Setting: The Case of Japanese and Canadian University Athletes*, *Journal of Sport and Exercise Psychology*, pp. 374-389, Vol. 10.
2. Cushion, C. J, Jones, R. L. (2001). *A Systematic Observation of Professional Top-Level Youth Soccer Coaches*, *Journal of Sport Behavior*, 24: pp. 354-372.
3. Çakioğlu, A. (2003). *Futbolda Liderlik Ve Sporcu Tatmini: Tercih Edilen Ve Gerçek Lider Davranışı Arasındaki Uyum ve Sporcu pozisyonu Açısından Değerlendirilmesi*, *Orta Doğu Teknik Üniversitesi Beden Eğitimi ve Spor Anabilim Dalı, Yüksek İlsans Tezi*, S.63-65, Ankara
4. Çalışkan G. (2001). "Liderlik Açısından Antrenör Davranışlarının Sporcu Performansı Üzerine Etkisinin Değerlendirilmesi", *Dumlupınar Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Yüksek Lisans Tezi*, s. 24, 77-89, Kütahya.
5. Erdem K. (2005). "Futbolda Kenar Yönetimi", *Morpa Yayınevi*, s. 10, İstanbul.
6. Körük E. (2003). *Amatör Futbol Antrenörlerinin Liderlik Davranış Tipleri ve Kullandıkları Motivasyon Tekniklerinin Belirlenmesi*. Yüksek Lisans Tezi, Marmara Üniversitesi Sağlık Bilimleri Enstitüsü, İstanbul.
7. Ramsay A. (2003). *Learning From Mistakes: A Key to Positive Soccer Coaching*. *Coach and Athletic Director*, pp. 60-61, Vol. 73, No: 3.
8. Tatar G. (2009). "Futbolda Takım Birlikteliği ve Liderin Takım Birlikteliği Üzerindeki Etkisinin İncelenmesi", *Marmara Üniversitesi Sağlık Bilimleri Enstitüsü, Doktora tezi*, İstanbul
9. Türksoy A. (2008). "Futbolda Sporcu Tatmini ile Antrenörlerden Beklenen ve Gerçekleşen Liderlik Davranışlarının Tespiti" *Marmara Üniversitesi Sağlık Bilimleri Enstitüsü, Doktora Tezi*, İstanbul